

Проблемні питання національних механізмів регулювання правового режиму території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи

Олег Насвіт
експерт ТОВ «АФРІ Україна»

II Форум з екології та сталого розвитку
Київ, 17 квітня 2024 року

Сесія 3

ВИКОРИСТАННЯ ТЕРИТОРІЙ, ЩО ЗАЗНАЛИ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ

Структура презентації

- Міф про наукову обґрунтованість чорнобильського законодавства
- Проблеми зонування територій, що зазнали радіоактивного забруднення
- Передумови зняття обмежень із земель сільськогосподарського призначення, які зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи
- Особливості правового порядку виведення земель сільськогосподарського призначення, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, в ринковий обіг

Міф про наукову обґрунтованість чорнобильського законодавства

Цитата: В.Яворівський при представленні проєктів законів

- «Під всіма законами, під всіма документами стоять підписи Чорнобильської комісії, Уряду і Академії наук. Всі питання узгоджено, хоч **за цим усім стоїть дуже важка, складна, виснажлива драматургія...**»
- «...ми доручили Урядові вже на осінню сесію винести пакет оцих законів. Це не було зроблено... Уряд цих документів не подав, і власне Чорнобильська комісія разом із "Зеленим світом", разом із багатьма зацікавленими в цьому депутатами і спілкою "Чорнобиль" проробила ту роботу, яку мав зробити Уряд. **Через те я хочу, піднявшись на оцю найвищу в нашій українській державі трибуну, просто назвати чотирьох чоловік, фахівців із нашої комісії - Тихонова, Булгакова, Лісового і Борисюка, а також Миколу Карпана, які зробили, власне кажучи, те, що мусив зробити наш Уряд, і що мала зробити Академія наук**»

Міф про наукову обґрунтованість чорнобильського законодавства

- Від самого початку обсяги ресурсів необхідних для реалізації всіх положень чорнобильських законів були несумірними з економічною спроможністю України
- Політика України щодо подолання наслідків Чорнобильської катастрофи: історія формування, проблеми реалізації та перспективи підвищення її ефективності: аналітична доповідь / О.І. Насвіт – К. : НІСД, 2016. – 45 с.
<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-12/Chornobul-59c84.pdf>

Міф про наукову обґрунтованість чорнобильського законодавства

- З виступу Голови Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи Г.Руденка на парламентських слуханнях «18 річниця Чорнобильської катастрофи. Погляд у майбутнє» (2004 р.)
- **Хіба не було злочином приймати у 1991 році закон, який з моменту набрання чинності ніколи не був виконаний більш як на 57%, а на сьогодні — на 19%? Це ціна амбіцій та популізму тодішньої політичної еліти!**

Проблеми зонування територій, що зазнали радіоактивного забруднення

- Постанова КМ УРСР №106 від 23.07.91 серед іншого запровадила перелік населених пунктів, віднесених до зон радіоактивного забруднення. Це стосувалося території нп і 500 м зони навколо нього.
- Цей перелік розширювався, доповнювався рішеннями Уряду до 1995 р.
- Починаючи з 1993 р. Уряд зробив кілька безуспішних спроб переглянути межі зон радіоактивного забруднення відповідно до поліпшення радіологічних умов на цих територіях.
 - Механізм перегляду
 - Закон 2004 р.
- Остання спроба 2023 р.
- Дозпаспортизації 1991-2008 щороку, 2011-2012, після цього кошти не виділялися
- Експертні висновки 2012 р. <https://ec.add-site.pro/> (на сайті ДАЗВ)

Проблеми зонування територій, що зазнали радіоактивного забруднення

З експертних висновків 2012 р.

РОЗПОДІЛ

населених пунктів по зонах в розрізі областей

Область	за експертними висновками					за пост. КМ УРСР від 23.07.91 № 106				
	2 зона	3 зона	4 зона	поза зонами	РАЗОМ	1 зона	2 зона	3 зона	4 зона	РАЗОМ
Вінницька				89	89				89	89
Волинська		3	50	113	166			166	0	166
Житомирська		49	96	555	700	7	63	301	363	734
Івано-Франківська				5	5				5	5
Київська		10	8	451	469	69	20	33	438	560
Рівненська		46	138	155	339		1	273	65	339
Сумська			1	10	11			2	9	11
Тернопільська				10	10				10	10
Хмельницька				9	9				9	9
Черкаська		2		101	103			4	99	103
Чернівецька				14	14			1	13	14
Чернігівська		1	29	218	248		2	61	190	253
		111	322	1730	2163	76	86	841	1290	2293

Передумови зняття обмежень із земель сільськогосподарського призначення, які зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи

Закон «Про правовий режим...»

Стаття 3. Визначення радіаційно небезпечних земель

Радіаційно небезпечні землі - це землі, на яких неможливе подальше проживання населення, одержання сільськогосподарської та іншої продукції, продуктів харчування, що відповідають республіканським та міжнародним допустимим рівням вмісту радіоактивних речовин, або які недоцільно використовувати за екологічними умовами.

До зазначених у цій статті земель належать території, вказані в пунктах 1 і 2 статті 2 цього Закону. **Тобто всі землі зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення).**

- **По-перше -Хибна логіка!**
- **По-друге, Постановою КМ УРСР до зон віднесені тільки території населених пунктів**

Передумови зняття обмежень із земель сільськогосподарського призначення, які зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи

Стаття 12. Види діяльності, заборонені у зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення

Землі зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення відмежовуються від суміжних територій і переводяться до категорії радіаційно небезпечних земель. Господарський обіг таких земель може здійснюватися лише з урахуванням особливостей режиму їх використання, визначених цим Законом.

У зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення забороняється:

- постійне проживання населення;
- здійснення діяльності з метою одержання товарної продукції без спеціального дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення;
- ...
- ведення сільськогосподарської, лісогосподарської, виробничої та іншої діяльності, а також будівництво без спеціального дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення...

Передумови зняття обмежень із земель сільськогосподарського призначення, які зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи

Стаття 9. Управління зоною безумовного (обов'язкового) відселення до повного відселення жителів з населених пунктів, віднесених до цієї зони, та зоною гарантованого добровільного відселення

Управління зоною безумовного (обов'язкового) відселення до повного відселення жителів з населених пунктів, віднесених до цієї зони, та управління зоною гарантованого добровільного відселення **(пропоную додати: на територіях, де не створені органи місцевого самоврядування)** здійснюється відповідними обласними радами.

Абсолютний анахронізм! Ніякого «повного відселення» вже не буде. Повсемісно створені органи місцевого самоврядування.

Передумови зняття обмежень із земель сільськогосподарського призначення, які зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи

- З наукової точки зору і з позиції здорового глузду:
Якщо на певних с/г угіддях можна отримати урожай, який задовольняє національним та міжнародним допустимим рівням вмісту радіонуклідів, то сільгоспвиробництво має бути дозволене
- Але недолуге визначення радіаційно небезпечних земель в Законі «Про правовий режим...» створює перешкоди – якщо це друга зона, то неможна
- Потрібен прозорий механізм повернення в користування виведених із сільськогосподарського обігу земель

Складові прозорого механізму:

- **Стаття 3. Визначення радіаційно небезпечних земель**

Радіаційно небезпечні землі - це землі, на яких неможливе одержання сільськогосподарської та іншої продукції, продуктів харчування, що відповідають республіканським та міжнародним допустимим рівням вмісту радіоактивних речовин.

До зазначених у цій статті земель **можуть належати** землі територій, вказаних в пунктах 1 і 2 статті 2 цього Закону. **(Або цей абзац взагалі може бути виключений!)**

Необхідно додати:

Порядок віднесення земель, що зазнали радіоактивного забруднення, до радіаційно небезпечних і виключення їх із радіаційно небезпечних визначається Кабінетом Міністрів України.

Необхідно розробити такий порядок!

- Але спочатку додати в закон відповідне положення

Особливості правового порядку виведення земель сільськогосподарського призначення, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, в ринковий обіг

Стаття 12. Види діяльності, заборонені у зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення

Землі зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення відмежовуються від суміжних територій і *переводяться до категорії радіаційно небезпечних земель. Господарський обіг таких земель може здійснюватися лише з урахуванням особливостей режиму їх використання, визначених цим Законом.*

Правовий порядок відсутній!

Дякую за увагу!